

УДК 37.037

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

О. Є. Данкєєва

У статті визначено педагогічний потенціал компетентнісного підходу в процесі формування професійної компетентності студентів-майбутніх землевпорядників у вищому навчальному закладі, визначено аспекти упровадження цього підходу.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Підвищення якості освіти є актуальною проблемою не лише для України, а й для всієї світової спільноти. Життя вимагає не просто опанування змісту предметів студентами, а й сформованості у майбутніх фахівців відкритості до нових знань, мобільності, під якою розуміємо вміння швидко орієнтуватися в специфічних питаннях землевпорядкування. Сучасний землевпорядник має бути високоморальною особистістю, здатною усвідомити своє місце у світі, спроможною до рефлексії власних вчинків та вчинків інших людей. Однак у нинішніх умовах чітко просліджується тенденція до швидкого старіння знань і досвіду персоналу, що виражається у відставанні індивідуальних знань і досвіду від сучасних вимог до посади і професії. Таким чином, утворилися “ножиці” між соціальними потребами і змістом, технологіями сучасної освіти. Тому науковцями відзначається необхідність переосмислення мети й завдань вищівської освіти, створення умов для розвитку особистості кожного студента. Вирішення цих завдань значною мірою пов'язується з компетентнісним підходом в освіті, що набуває все більшого поширення, оскільки відповідає запитам Болонського процесу, який є точкою відліку інтеграції вітчизняної освіти з європейською.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення цієї проблеми і на які спирається автор

Необхідність упровадження цього підходу в Україні зумовлена зміною освітньої парадигми, відзначена в низці документів Міністерства

освіти і науки, а також у роботах багатьох дослідників (І. Бабин, Я. Болюбаш, В. Грубінко, В. Кремень, М. Степко, В. Шинкарук та ін.).

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Як зазначає більшість міжнародних експертів, поняття компетентність належить до сфери узагальнених понять, що містить комплекс різних компонентів – знань, умінь, навичок, взаємовідносин, цінностей та інших чинників, що становлять особистісні й суспільні аспекти життя та діяльності людини й від яких залежить особистий та суспільний прогрес.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Мета дослідження полягає у визначенні ролі компетентнісного підходу в процесі формування професійної компетентності студентів-майбутніх землевпорядників.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Компетентнісна парадигма сучасної освіти стимулює науковців до перегляду традиційних поглядів на педагогічні явища й значно розширює можливість їхньої інтерпретації. Методологічні засади цієї парадигми й нові дослідницькі принципи роблять можливими переосмислення ключових завдань формування професійної компетенції студента. Провідним моментом є ідеї нової стратегії професійної підготовки фахівців. В аспекті розгляду актуальних проблем підготовки студента-майбутнього землевпорядника визначимо провідні тенденції світової та вітчизняної вищої професійної освіти. До них належать глобалізація, інформатизація, інтернаціоналізація тощо.

На пострадянському просторі поняття “компетентнісний підхід” у науковий обіг введено у працях О. Камишанченко, О. Пометун, А. Хуторського та ін. Цей підхід визначено одним із напрямів стратегії розвитку вітчизняної освіти. Як зазначає О. Пометун, “під поняттям компетентнісний підхід розуміється спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має формуватися в процесі навчання і містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості” [2,

66]. Компетентнісний підхід орієнтується на кінцевий результат освітнього процесу та спрямовується на формування в студента готовності ефективно зорганізувати внутрішні (знання, уміння, цінності, психологічні особливості) і зовнішні (інформаційні, людські, матеріальні) ресурси для досягнення поставленої мети. За визначенням І. Фрумїна, компетентнісний підхід – це спроба дати відповідь на запитання, чого і як навчати. В освіті компетентнісний підхід реалізується як ключові компетентності, загальні предметні вміння, прикладні предметні вміння; життєві навички [2].

Компетентнісний підхід до вищої освіти означає, що її результат освіти діагностується як підготовленість випускника ВНЗ до здійснення професійної діяльності, такого, що має не тільки знання, уміння і навички зі спеціальної підготовки, але й такі особистісні якості, як мотивація до продуктивної діяльності, рівень розвитку інтелекту, ступінь засвоєння правових, культурних, етичних норм та інших якостей соціально-гуманітарного характеру. Цей підхід передбачає, на думку А. Хуторського, не засвоєння розрізнених фрагментарних знань, а оволодіння ними в комплексі [3]. І. Зимня вважає, що компетентнісний підхід може зберегти культурно-історичні, етносоціальні цінності, якщо компетентності, що є в його основі, розглядати як складні утворення, що містять інтелектуальні, емоційні, морально-етичні складові. Таким чином, компетентнісний підхід характеризується посиленням як прагматичної, так і гуманістичної спрямованості освітнього процесу [4]. Уведення цього підходу, на думку А. Хуторського, в нормативну та практичну складові освіти дозволяє розв'язати загальну для школи проблему, коли учні можуть добре оволодіти набором теоретичних знань, але відчують певні ускладнення в діяльності, яка вимагає використання цих знань для вирішення конкретних завдань або проблемних ситуацій [3].

У наукових джерелах поняття "компетентнісний підхід" пояснюється як "оцінка підготовленості певного освітньо-кваліфікаційного рівня до професійної діяльності на основі наявності від лат. *compete* – *досягати, відповідати, підходити*), характеризується як такий, що "має достатні знання в якій-небудь галузі; з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; має певні повноваження, повноправний, повновладний". Поряд із цими термінами вживаються терміни "*компетентність*", "*компетенція*", що, незважаючи на структурну схожість, все ж не є тотожними. Невизначеною є й назва підходу – компетентнісно орієнтований, компетентнісний. У 2003 році

А. Хуторської писав: “Компетентнісно орієнтований підхід – підхід до організації навчально-виховного процесу, спрямований на набуття особистістю певної суми знань і досвіду, що дають змогу їй робити висновки про щось, переконливо висловлювати власні думки, діяти адекватним чином у різних ситуаціях”[5, 61].

Наукова парадигма завжди рухома й відкрита, потребує нових досліджень. Тому останнім часом актуалізувалися дослідження, пов’язані з розвитком *компетентнісного* (підкреслення наше – О.Д) підходу до професійної освіти. Аналіз літератури дає нам підстави до таких узагальнень: компетентнісний підхід пов’язаний безпосередньо з ідеєю всебічної підготовки та виховання індивіда не тільки як фахівця, а й як особистості, члена колективу, соціуму. Такий підхід є гуманітарним і за мету має не тільки передачу студентові сукупності знань, умінь і навичок у певній сфері, але й розвиток його кругозору, міждисциплінарного чуття, здатності до індивідуальних креативних рішень, до самонавчання, а також формування гуманістичних цінностей.

Професійна компетентність землевпорядника є найголовнішою його якістю й може бути гарантією успіху, а компетентнісний підхід – один із чинників, що сприяє модернізації змісту освіти, який збагачує ту низку освітніх інновацій і класичних підходів, що допомагають ВНЗ гармонійно поєднувати позитивний досвід для реалізації сучасних освітніх цілей. Компетентнісний підхід, на відміну від традиційного, є більш ефективним, оскільки дає змогу спонукати до творчості, забезпечує максимальне розкриття потенціалу кожного студента.

Безумовно, компетентнісний підхід може забезпечити діяльнісну, практикоорієнтовану спрямованість навчального процесу у ВНЗ. Проблема полягає в тому, що необхідно заповнити лакуну між загальними розмитими завданнями навчання, на зразок усебічного розвитку особистості, й наповненням кожного навчального предмета конкретним змістом. Сьогодні надзвичайно гостро стоять питання про конкретну мету навчання землевпорядників: що має знати і вміти фахівець, які особистісні якості мають бути в нього сформовані. Необхідно розробити модель розвитку особистості студента-майбутнього землевпорядника, що допоможе уточнити змістовий аспект його формування, а відтак, і технологічний.

Змістовий аспект реалізації компетентнісного підходу передбачає належне опанування фахових дисциплін, таких як земельне право, геодезія,

земельний кадастр, управління земельними ресурсами, маркшейдерія, містобудівне право, законодавче забезпечення кадастру нерухомості, математична обробка геодезичних вимірів та ін. Технологічний аспект зумовлює вибір адекватних змістові й суспільним запитам технологій навчання майбутніх землепорядників.

Сучасне суспільство потребує зміни акцентів з принципу адаптивності на принцип компетентності випускника. Ми не заперечуємо необхідності формувати знаннєву базу і комплекс умінь та навичок, однак надзвичайно важливим стає не лише набуття суми знань, а й наявність певних особистісних характеристик, стійких умінь знайти й використати потрібні в той чи інший момент знання. У цьому аспекті компетентнісна модель освіти відрізняється від знаннєвої. Особистісний підхід вимагає формування в майбутніх землепорядників моральних якостей. Як свідчить аналіз літератури, сучасна освіта вирішує одне з найскладніших завдань змісту понять ключових компетенцій, а також підстав їхньої диференціації, класифікації. Про це свідчить наведений А. Хуторським перелік основних ключових компетенцій, до яких належать: ціннісно-смілова, загальнокультурна, навчально-пізнавальна, інформаційна, комунікативна, соціально-трудова, особистісна компетенція або компетенція особистісного вдосконалення [6].

Гостра потреба сучасного суспільства в компетентних землепорядниках актуалізує проблему підвищення професійної компетентності студентів. Ця проблема набуває особливої значущості у зв'язку з поширенням ідей гуманізації й гуманітаризації освіти, перебудови освітнього процесу в ВНЗ на психологічній основі. Психологія як чинник конструювання освітнього простору особистості припускає варіативну, розвивальну, значеннєву освіту.

Тим часом педагоги роблять акцент на «викладанні» як такому, тобто роль викладача обмежується здебільшого викладом фактів, проведенням лабораторних робіт, модульного контролю, виставленням оцінок. Однак знання є тільки тоді справжніми, коли вони наповнюються особистісним змістом для людини. Тільки тоді вони добре запам'ятовуються, міцно входять у свідомість особистості, коли усвідомлено співвідносяться із практичним життям і вписуються в цілісну картину світу, формуючи людину, орієнтовану на самостійний розумовий процес, а не на виконання даних ким-небудь інструкцій. Концепція пошукової активності З.С. Ротенберга й В.З. Аршавського, відповідно до

якої “пошукова активність є важливим елементом структури особистості, що дозволяє задовольняти її потреби”, допомагає розглянути взаємозв'язок пошуку й процесу формування ціннісних відносин особистості.

Успіх багато в чому залежить не тільки від рівня умінь і навичок самого студента, але й від педагогічної компетентності викладача, його стилю діяльності, творчого потенціалу, що частково або повністю забезпечує оптимальну реалізацію пізнавального потенціалу студента. Педагогічна компетентність викладача виділяється нами в якості провідних умов організації смислопошукової діяльності студентів в освітньому процесі.

Аналіз наукових студій дослідників компетентнісного підходу дає підстави для таких узагальнень:

- компетентність є ключовим, провідним поняттям, що поєднує в собі інтелектуальний і навичковий складники освіти. Останнім часом здійснюються спроби включити компетентнісну модель у чинні (підходи В. Болотова, В. Серикова), переглянути стандарти вищої професійної освіти в компетентнісній моделі фахівця. Сутність компетентності полягає в тому, що, будучи продуктом навчання, вона не прямо впливає з нього, а є результатом саморозвитку індивіда, його не стільки технологічного, скільки особистісного росту, наслідком самоорганізації й узагальнення діяльнісного й особистісного досвіду;

- поняття компетентності охоплює когнітивний, мотиваційний, етичний, соціальний, поведінковий та операціонально-технологічний складники, воно містить результати навчання (знання і вміння), систему ціннісних орієнтацій тощо.

Сутність професійної компетентності землевпорядника становить спрямованість на раціональне використання земельних ресурсів держави, збереження та покращення екологічного стану земель, поліпшення агроландшафтів як головну цінність своєї праці, просвітницьку діяльність задля збереження родючих властивостей ґрунту, а також потреба в постійному професійному самовдосконаленні.

У сучасних умовах формування професійної компетентності майбутніх землевпорядників є одним з фундаментальних базових компонентів їхньої фахової підготовки, що зумовлено синтезом професійних знань (гносеологічний компонент), ціннісних відносин (ціннісно-смисловий компонент) і спеціальних умінь (діяльнісний

компонент). Необхідно уточнити сутність професійної компетентності через аналіз її змісту.

Гносеологічний компонент включає: знання теоретичних і методологічних основ певних наук, таких як земельне право, геодезія, земельний кадастр, управління земельними ресурсами, маркшейдерія, містобудівне право, законодавче забезпечення кадастру нерухомості, математична обробка геодезичних вимірів та ін. сучасних інформаційних технологій; вимог, висунутих до сучасного землевпорядника; нормативних документів тощо.

Ціннісно-смісловий (особистісний) компонент професійної компетентності сучасного землевпорядника містить: готовність до вияву особистої ініціативи; ціннісне ставлення до професії; готовність працювати з іншими людьми; ціннісне ставлення до подій, до людей, до себе. Важливими якостями землевпорядника є загальна ерудиція, уміння аналізувати явища в різних сферах суспільного життя, володіти методологією та навичками прийняття оптимального рішення.

Діяльнісний компонент (уміння) професійної компетентності землевпорядника включає такі вміння: гностичні (володіти законодавчою базою та швидко реагувати на зміни в законодавчій базі); аналітичні; проектувальні (вміти складати планово-картографічні матеріали з метою їхнього оновлення, уміння розробляти екологічні проекти, обґрунтування, технічну документацію, знаходити найкращі проектні рішення для кожних умов тощо); комунікативні; конструктивні (уміння виконувати геодезичні роботи і обробляти результати геодезичних вимірів); креативні; інформаційні (вміти користуватись вже існуючим програмним забезпеченням і опановувати нові інформаційні технології).

Компетентнісний підхід орієнтує викладачів ВНЗ підходити до фахової підготовки студентів з позицій формування в них професійної компетентності землевпорядника, що забезпечується багатьма складовими. Важливим при цьому є те, що учасники навчального процесу мають чітко уявляти структуру компетентності. Очевидним є те, що компетентнісний підхід забезпечує формування професійної компетентності землевпорядника.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку

Таким чином, компетентнісний підхід у сфері освіти – нове, недостатньо досліджене явище. Компетентнісний підхід змінює мету і вектор змісту вищої освіти від передачі знань і умінь предметного змісту

до виховання (формування) розвиненої особистості зі сформованими життєвими і професійними компетентностями. Для успішного запровадження компетентнісного підходу в практику освітянської діяльності в Україні необхідні не тільки трансформації її змісту, а й зміни в освітньому середовищі навчальних закладів, організації освітнього процесу, технології навчання тощо. До того ж необхідне чітке визначення нових компетенцій та їхнє змістовне наповнення, виділення окремих видів у змістовному розрізі та за напрямками підготовки відповідно до європейських стандартів. Нові розробки мають бути враховані у галузевих стандартах освіти, щоб вони відповідали сучасним змінам на ринку висококваліфікованої праці.

Отже, використання компетентнісного підходу під час реформування освітянської сфери та розробки державних освітніх стандартів є своєчасним й необхідним. Це пояснюється тим, що інтегральна оцінка якості підготовки випускника може бути найбільш повно отримана лише у разі визначення його компетентності в обраній галузі професійної діяльності. Використання такого підходу вимагає зміни поглядів на структуру, форму і зміст оцінки випускників за напрямками підготовки, організацію управління якістю підготовки фахівців, які мають відповідати умовам сучасного ринку праці.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О.В.Овчарук. – “К.:К.І.С”, - 2004. – С. 16
2. Фрумин И Компетентносный поход как естественный этап обновления содержания образования. / EUREKANET,RU.
3. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты: Доклад на отделении философии образования и теоретической педагогики РАО 23 апреля 2002г. – центр «Эйдос». – www.eidos.ru].
4. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании // Ректор вуза. – 2005. - № 6. – С.13 – 29.
5. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.

6. Хуторской А.В. Общепредметное содержание образовательных стандартов. Проект “Стандарт общего образования”. – М., 2002.

В статье определен педагогический потенциал компетентностного подхода в процессе формирования профессиональной компетентности студентов-будущих землеустроителей, обозначены аспекты реализации этого подхода.

The article identified pedagogical potential of competence-based approach in the formation of professional competence of students, future surveyors, marked aspects of the implementation of this approach.

Данкєєва Ольга Євгенівна - аспірант кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор В.В. Червонецький

УДК 37.037

РАЗВИТИЕ ВОЛИ КАК ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ ВОСПИТАНИЯ МУЗЫКАНТА-ИСПОЛНИТЕЛЯ

И.А. Ененко

В профессиональной подготовке человека имеют важное значение не только определенные способности, но и развитие волевых качеств.

Ключевые слова: *воля, волевая регуляция, мотивация, профессиональный рост.*

Постановка проблемы в общем виде и ее связь с важными научными и практическими задачами

Люди, принимая решение действовать, не всегда переходят к реализации задуманного, а если и приступают, то с разной степенью решительности и интенсивности. Эти явления связывают с проявлениями их воли.